

9. Chuprikova, N. I. (1997). *Psihologija Umstvennogo Razvitija: Printsip differenciacii* [Psychology of Mental Development: The Principle of Differentiation]. Moscow: Stoletije.

Тетяна Пастрик

Луцький базовий медичний коледж

Tanyusha0801@mail.ru

Оксана Кихтюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

kyhtuik@rambler.ru

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ОПИС КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПРОДУКТИВНОГО БІЛІНГВІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА

Received March, 21, 2014; Revised March, 28, 2014; Accepted April, 27, 2014

Анотація. У статті описується герменевтичний підхід, який застосовується для вивчення концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача. Це дає змогу розглянути та з допомогою герменевтичного методу виявити особливості діяльності перекладача, які зумовлені конативними, когнітивно-лінгвістичними та особистісними стратегіями. У нашому дослідженні герменевтичний метод полягає у вивченні концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача через продукт його діяльності-текст. Вивчення тексту дає можливість виявити особливості перебігу діяльності перекладача та ефективність реалізації основних перекладацьких стратегій-особистісних, конативних та когнітивно-лінгвістичних. Застосування психографологічного методу і аналізу письмового тексту герменевтичного методу вивчення текстів оригіналу та перекладу доказує про великий потенціал методу інтерпретації тексту.

Ключові слова: перекладач, герменевтичний метод, продуктивний білінгвізм, стратегії, текст.

Пастрик Татьяна, Кихтюк Оксана. Герменевтическое описание концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика.

Аннотация. В статье описывается герменевтический подход, который применяется для изучения концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика. Это позволяет рассмотреть и с помощью герменевтического метода выявить особенности деятельности переводчика, обусловленные конативного, когнитивно-лингвистическими и личностными стратегиями. В нашем исследовании герменевтический метод заключается в изучении концептуальной модели продуктивного билингвизма переводчика через продукт его деятельности – текст. Изучение текста дает возможность выявить особенности течения деятельности переводчика и эффективность реализации основных переводческих стратегий – личностных, конативного и когнитивно-лингвистических. Применение психографологического метода и анализа письменного текста герменевтического метода изучения текстов оригинала и перевода доказывает о большом потенциале метода интерпретации текста.

Ключевые слова: переводчик, герменевтический метод, продуктивный билингвизм, стратегии, текст.

Pastryk, Tetiana, Kykhtiuk, Oksana. A Hermeneutic Approach to the Translator's Productive Bilingualism Model.

Abstract. This article describes the hermeneutic approach, which is used to study the model of conceptual productive bilingual translator activity. This allows examining and, by means of hermeneutic method, detecting features of translator that cause conative, cognitive-linguistic and personal strategies. The hermeneutic method is aimed at constructing the model of conceptual productive bilingual translator through the text as a product of his activity. The study of the text makes it possible to identify the peculiarities of business interpreter and efficiency of the basic translation strategies and personal, conative and cognitive-linguistic. Application psychographology method and analysis of written text hermeneutic method of studying the original text and translation proves great potential method of textual interpretation.

Keywords: translator, hermeneutic method, productive bilingualism, strategies, and text.

Вступ

Психологічний опис моделі продуктивного білінгвізму перекладача у дослідженні проводиться у контексті герменевтичного підходу. Основною ідеєю цього підходу є визнання взаємного злиття і перерізу світу та людини, іншими словами, визначення «буттєвого упакування світу та людини одне в одному» (Dotsenko 2004: 23). Засобом вивчення семантичного подвоєння людиною як себе, так і світу слугує мова. Способами вивчення є розуміння, виділення істотного, перекомпонування отриманих результатів, що утворюють метод тлумачення. У такому розумінні герменевтичний аналіз є не лише методом вивчення суб'єкта як носія психічної реальності, а й засобом розвитку людиною себе та світу.

Результати теоретичного аналізу джерел А. Бохнера, О. Л. Доценко, З. С. Карпенко, П. Рікера, Н. В. Чепелевої (Bochner 1985; Dotsenko 2004; Karpenko 2003; Riker 1995; Chepeleva 1999) з проблеми герменевтичного підходу дають змогу виділити такі аспекти.

1. Усвідомлена установка на тлумачення, пояснення, а не на описову діяльність. Зрозуміти – означає додати своє розуміння в предмет вивчення. Як зазначає В. Рікер, «Я називаю герменевтикою будь-яку дисципліну, яка бере початок в інтерпретації, а слову інтерпретація я надаю його істинний смисл: виявлення прихованого смислу в очевидному» (Riker 1995: 408). Прагнення зрозуміти смисл людський дій, тобто сукупність зв'язку людини зі світом. Як зазначає Н. В. Чепелева, у контексті психологічної герменевтики функціонування особистості – це адаптація не до подій зовнішнього світу, а до тих значень, які цим подіям приписуються людиною (Chepeleva 1999: 6).

2. Концентрація уваги на мові як носію даних про людину. За А. Бохнером, «інтерпретаційний підхід звертається до конкретних змін значень, до кола значень, у яких ми себе знаходимо і яке не можемо подолати» (Bochner 1985: 43).

3. Смисл схоплюється через багатогранний аналіз засобів вираження: мовлення, бесіда, символічні дії, соціальні артефакти. Як зазначає П. Рікер, «Семантичним ядром будь-якої герменевтики ... є певна конструкція смислу, яку можна назвати двозначною чи багатозначною» (Riker 1995: 17). Тому теперішні суперечності слугують джерелами смислу.

4. Значення будь-якої події та явища залежить від контексту – від усієї сукупності його актуальних та потенційних зв'язків. Так, на думку З. С. Карпенко, герменевтична позиція передбачає «присутність смислу в інтерсуб'єктному просторі людської взаємодії, відтак, залежність ціннісного проектування життя особи від наявності підтримуючих та патологізуючих соціальних контекстів» (Karpenko 2003: 128).

Методи дослідження

Герменевтичний підхід може застосовуватись для вивчення концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача, з огляду на те, що продуктом перекладацької діяльності, яка ґрунтується на продуктивному білінгвізмі, є текст; діяльність перекладача, зумовлена необхідністю знаходження смислу через багатогранний аналіз продуктів мовленнєвої діяльності автора; розуміння смислу вихідного тексту розглядається як розуміння смислу авторських дій, його світобачення та зв'язків зі світом; діяльність перекладача має за мету не простий опис вихідного тексту на мову перекладу, а передовсім тлумачення, інтерпретацію цього тексту.

Важливими для цієї роботи є порівняння тексту та дії, викладені в працях О. Л. Доценко та П. Рікера (Dotsenko 2004; Riker 1995). Це дає змогу розглянути та з допомогою герменевтичного методу виявити особливості діяльності перекладача, яка зумовлена конативними, когнітивно-лінгвістичними, особистісними стратегіями. Як зазначають ці вчені, дія як і текст можуть бути прочитані та проінтерпретовані; дії мають будову, так само як і тексти; у діях та текстах є певний зміст; дія, як і текст, завжди може бути вписана в історію, завдяки чому їх можна знову відтворити, перечитати тощо.

Отже, сутність герменевтичного методу в нашому дослідженні полягає у вивченні концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача через продукт його діяльності – текст. Оскільки текст можна розглядати як дію або їх сукупність, вивчення тексту також дає можливість виявити особливості перебігу діяльності перекладача та ефективність реалізації основних перекладацьких стратегій – особистісних, конативних, когнітивно-лінгвістичних.

Процедура дослідження

Матеріалом дослідження слугує текст – уривок з поеми М. Лермонтова «Демон» та його перекладацькі версії у виконанні М. Старицького та В. Сосюри.

Вибір поетичного тексту зумовлений основними ідеями психопоетики як галузі психолінгвістики, що досліджує психолінгвістичні особливості віршованої форми. Ці ідеї викладені у працях Л. С. Виготського та О. О. Леонтьєва. На думку Л. С. Виготського, мистецтво, поезія зокрема, це суспільна техніка почуття (Vygotsky 2001). Адже мистецтво – це об'єктивоване, соціальне почуття, яке слугує важливим знаряддям суспільства. Поезія – це завжди особистість, адже в ній викладено основні особливості світогляду автора. При цьому, поезія – це

також, свого роду, полігон для розвитку емоційно-вольових, мотиваційних аспектів особистості кожного читача. Тому в поетичній формі найбільшою мірою представлено особистісні характеристики і мовця, і отримувача цього тексту.

Як зазначає Ю. М. Лотман, «та історико-культурна реальність, яка називається художнім твором, не вичерпується текстом. Реальна плоть художнього твору складається з тексту та його відношення до позатекстової реальності, літературних норм, традицій, уявлень. Сприйняття тексту, що відірвано від його позатекстового тла, неможливе. При цьому, залежно від переважання внутрішніх чи позатекстових зв'язків, будуть змінюватись і проблеми, які виникають при моделюванні художнього твору дослідником». Наприклад, «якщо в китайській поезії існує сюжет, він є більшою мірою дискретним, ніж в європейській поезії, і ця дискретність мікрообразів і ситуацій підпорядковується, очевидно, принципово іншим мовним, поетичним і культурологічним особливостям... Образи у китайському поетичному тексті є локалізованими (точечними) образами» (Lotman 2004: 215).

На думку Р. М. Гладушиної, серед усього розмаїття видів перекладу найскладнішим і найвідповідальнішим є поетичний переклад. Адже «поет – це перекладач, скутий численними обмеженнями, зумовленими вагою зберегти і донести до читача всі, або майже всі, особливості художньої форми твору, що перекладається, а ті часом невід'ємно пов'язані з мовою оригіналу» (Gladushyna 2004: 23). Учена висловлює думку про те, що часто в поетичному творі не вдається досягти повної тотожності з версією оригіналу, водночас, кожен переклад поетичного твору є самобутнім та неповторним. Провідної значущості в перекладі поетичного твору набуває досягнення смислової тотожності навіть за умови потеби відступу від структурно-семантичної паралельності перекладу й оригіналу.

Отже, поетичний текст найповніше виражає позатекстову реальність, що відображається у концептуальній системі автора, його ставленні до фізичного і соціального світу, особливостях мотиваційної та емоційної сфер. Водночас, поетичний текст як версія перекладу характеризує всі ці властивості й особистості перекладача, що відображена в психолінгвістичних особливостях тексту перекладу.

Когнітивно-лінгвістичні стратегії перекладача вивчались за основними психолінгвістичними критеріями, які запропонував О. О. Леонтьєв для психо-поетичних досліджень. Важливим у процесі взаємодії автора і читача через поезію є, за словами О. О. Леонтьєва, поетична установка, поетична граматики й лексика, поетичний образ (Leontyev 2005).

Поетична установка розглядається як установка автора оригіналу на породження віршованого мовлення відповідно до специфічної ритмічної організації та моторного програмування. Ритм розглядається з позиції психологічної теорії ритму, відповідно до якої останній визначається як час очікування, що задає автор читачеві. При цьому ритмічний закон повинен

повторюватись для того, щоб у читача утворилось очікування повтору, упізнання певної закономірності тощо.

Отже, перекладач повинен установити не лише конкретний ритм тексту оригіналу, а й відчуті циклічні повтори, які формують певні очікування у читача. Перекладачеві потрібно відчуті цей час задля адекватної його передачі в тексті перекладу.

В ілюстрованих версіях перекладу переважною мірою зберігається ритм оригіналу. Водночас спостерігаються певні відступи. Так, у версії М. Старицького фіксуємо відхилення від ритму в другій половині фрагмента. Якщо в оригіналі читаємо *«Лишь только мир, волшебным словом замороженный замолчит; Лишь только ветер над скалою увядшей шевельнет травою»*, у ПТ бачимо перехід на інший ритмічний цикл *«і мир у хвилюнку таємну, мов зачарований засне; як тільки вітер над скалою загра з пожовклою травою»*. У ВТ відчувається закономірність повтору кожної фрази зі слова *«лиш»*, у ПТ ця психологічна закономірність стосовно формування очікувань читача дещо втрачається.

В. Сосюрі краще вдається вийти із цієї ситуації, застосовуючи сполучник *«як»*, що циклічно розпочинає кожен новий рядок віршованого мовлення в аналізованому фрагменті: *«Як все на світі сном чудовим засне на втомленій землі; як вітер, повний супокою, повіє тихо над травою»*.

Отже, психологія ритму, що виявляється в збереженні закономірностей формування очікувань у читача тексту-оригіналу та тексту-перекладу – важлива передумова адекватного перекладу. Для дотримання психологічних закономірностей функціонування ритму потрібно володіти когнітивно-лінгвістичними стратегіями перекладу. Іншим критерієм віршованого тексту є поетична граматики й лексика. Цікавою видається думка О. О. Леонтьєва, Ю. М. Лотмана, що в поезії є лише змістова граматики, проте відсутня формальна (Leontiev, 2005; Lotman, 2004). Звідси випливає, що перекладач відносно вільний у виборі граматичних конструкцій у плані форми тексту для найповнішої передачі змісту тексту оригіналу. Поетична лексика формує насичений контекст, який відображає основне ставлення автора до закладених у поезії подій.

У тексті оригіналу таким контекстом є події на Кавказі: *«Верхи Кавказа осенит»*. У перекладацькій версії В. Сосюрі це випущено, перекладач акцентує увагу лише на гірській місцевості, тим самим відступаючи від визначного періоду життя автора оригіналу – подій на Кавказі: *«Огорне скелі і шпиль»*. М. Старицький повною мірою передає цей контекст: *«Понад Кавказом розвине»*. З погляду поетичної лексики М. Старицький ближчий до позиції автора. З поетичною лексикою тісно пов'язаний поетичний образ, який визначається як невеликий фрагмент тексту, що сполучає поняття, які в нормативній літературній мові є семантично далекими, навіть протилежними. Для цього використовується велика кількість стилістичних прийомів – метафор, порівнянь, метонімії тощо.

У перекладацьких версіях більшою мірою збережені стилістичні прийоми тексту оригіналу. Так, метафора «*облаков неуловимых волокнистые стада*» у текстах перекладу передано як «*хмарок бистрих та прозорих баранчастії стада*»; «*хмари сходяться прозорі у непіймані стада*». Слід зазначити, що у перекладі М. Старицького поетичний образ виглядає дещо пом'якшено у порівнянні з текстом оригіналу та перекладом В. Сосюри.

Вдалим є відтворення метафори тексту оригіналу «*мир замолчит*» у версіях перекладу «мир засне». Поєднання протилежних за семантикою понять теж зберігається у версіях перекладу. Так, «*ни радость, ни печаль*» у М. Старицького «*ні втіха, ні печаль*»; у В. Сосюри «*ні в радість, ні в печаль*». Цікавою є передача таких суперечливих у семантичному плані лексичних одиниць, як «*И птичка, спрятанная в ней, порхнет во мраке веселей*». У змістовому плані важко передати морок та веселий щебет пташки. М. Старицький теж намагається поєднати ці значення: «*И звідтіль пташечка пурхне, защебетавши щось сумне*». Перекладачу вдалося передати протилежні в семантичному плані значення: радісний рух пташечки, яка порхає та щебече, і одночасно її сум. У версії В. Сосюри ця передача є не досить вдалою «*И пташка, схована у ній, порине в темряві німій*». У цьому фрагменті передано лише сумний характер фрагмента.

Обговорення результатів дослідження

Когнітивно-лінгвістичні стратегії особистості перекладачів М. Старицького та В. Сосюри, що виявляються в адекватній передачі поетичної установки, поетичної граматики й лексики, поетичного образу, є достатньо сформованими, що втілюється у вдалій трансформації тексту оригіналу українською мовою. Водночас, глибоке вивчення усіх основних критеріїв психопоетики виявляє відмінності у реалізації когнітивно-лінгвістичних стратегій перекладачів.

Змістове наповнення когнітивно-лінгвістичних стратегій перекладача виявляється у здатності проникнути у світ автора оригіналу через сукупність мовних – лексичних, граматичних засобів. Для цього перекладачу необхідні як виражене поняттєве мислення, так і сформована уява, що дає змогу породжувати чіткі й яскраві уявлення різних фрагментів дійсності. Отже, когнітивно-лінгвістичні стратегії ґрунтуються на ефективній мовленнєво-мисленнєвій діяльності перекладача, що зумовлює об'єктивне відображення фізичного і соціального світу засобами мови.

Особистісні стратегії перекладача вивчалися за допомогою психографологічного методу дослідження писемного мовлення. Процедура цього методу дає змогу виявити особливості мовної репрезентації оригіналу, його збіг чи відмінність від перекладних версій, а також установити особистісні характеристики мовця через аналіз його мовлення. Психолінгвістичні показники писемної продукції наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Психолінгвістичні показники писемної продукції

Показники мовлення	М. Лермонтов	М. Старицький	В. Сосюра
1. Обсяг мовленнєвої продукції, у словах	100	105	105
2. Обсяг мовленнєвої продукції, у реченнях	9	9	8
3. Середній розмір речення, у словах	11,2	11,67	13,13
4. Коефіцієнт словникової різноманітності	0,42	0,85	0,46
5. Коефіцієнт дієслівності	14,0 %	13,3 %	13,3 %
6. Коефіцієнт логічної зв'язності	1,07	1,03	1,3

Як видно з табл. 1, існують відмінності в прояві особистісних стратегій перекладачів у порівнянні із авторським текстом. Так, показники обсягу мовленнєвої продукції в словах засвідчують особистісні характеристики авторів – їх комунікативність, екстравертованість/інтровертованість, позитивну чи негативну мотивацію. Ці показники – вищі в перекладачів, ніж в автора оригіналу, що засвідчує більш позитивне емоційне забарвлення текстів перекладу, їх спрямованість на читача, прагнення донести та здійснити комунікативний вплив на останнього.

Збільшення кількості мовленнєвої продукції може бути також пояснене специфікою української мови, яка є більш емоційною, милозвучною, порівняно з російською. Показники середнього розміру речень свідчать про особливості вербального інтелекту мовця. Як видно з таблиці, найвищі показники притаманні В. Сосюрі. Цікавим є те, що при однаковій кількості слів у тексті М. Старицького та В. Сосюри, показники середнього розміру речень вищі в останнього.

Показники словникової різноманітності є вищими у М. Старицького, що свідчить про тонке відчуття контексту та широкий лексичний запас, який дозволяє заповнити необхідний контекст. Слід зазначити, що зменшення цього коефіцієнта може бути пов'язане із необхідністю повторів як стилістичних прийомів з метою привернення уваги читача до певних фрагментів тексту. У цьому контексті ближчим до тексту оригіналу є версія В. Сосюри, бо в ній відтворено основні акценти тексту оригіналу.

Показники дієслівності іноді тлумачаться як показники агресивності та засвідчують емоційне збудження, готовність до дій. Ці показники є вищими у М. Лермонтова як автора тексту, що пояснюється особистісним переживанням

подій на Кавказі, особистою участю у бойових діях. Тому динаміка подій особистого життя яскравіше відображена у тексті оригіналу порівняно з текстами перекладу.

Коефіцієнт логічної зв'язності свідчить про гармонійне поєднання мовленнєвої продукції. Ці показники є майже однаковими у автора та перекладачів.

Результати психолінгвістичного аналізу текстів дали змогу виявити особистісні характеристики автора оригіналу та перекладачів шляхом герменевтичного тлумачення тексту, знаходження їх смислових навантажень за мовною формою.

Інший вид стратегій – конативні. Конативні стратегії, як зазначалось вище, пов'язані із зосередженістю на особі автора тексту, що зумовлює близькість вихідного тексту та тексту перекладу, чи, навпаки, зсув у бік потенційного читача, що часом вимагає відступу від оригінальної версії задля забезпечення глибшого контакту перекладача із цільовою аудиторією.

Проаналізуємо ступінь смислової та мовної відповідності текстів оригіналу та перекладу. У фрагменті М. Старицького натрапляємо замість «облаков» – «хмарки», що вносить у текст перекладу пом'якшення, збільшення емоційного забарвлення тексту, спрямованого на читача. Схожий ефект зустрічаємо і в послідовності розгортання подій: «*час разлуки, час свіданья*», а в перекладацькій версії «*час зустрічі, час розлуки*», що відтворює стереотипний перебіг життєвих подій. Як зазначено вище, зміна місцезосташування слова чи словосполучення також зумовлена адекватним розумінням та відтворенням психологічного підмету, присудку, числа тощо. У цьому випадку у фокус уваги попадає час зустрічі, що теж збільшує позитивне емоційне навантаження тексту та його спрямованість на читача.

Зверненість до читача виявляється в збільшенні звертань та займенників особистісної приналежності: *ти, собі, тобі*. Так, в оригіналі «*ти об них лишь помяни*», тоді як у перекладі «*ти собі їх спом'яни*». Глибше емоційне проникнення бачимо і в перекладі «*мир ... замолчит*», «*світ засне*». Засинання є більш генералізованою мовною одиницею у семантичному плані. Подібним є використання пом'якшеного у ПТ такого фрагмента: «*увядшей шевельнет травою*» – «*загра з пожовклою травою*». Заміна слів «*увядшей*» на «*пожовклу*»; «*шевельнет*» на «*загра*» вельми сприяє створенню приємного емоційного тла тексту перекладу та його комунікативного впливу. Останні фрази перекладу характеризуються вищим ступенем конкретизації «*до денниці*» до «*зорі*», «*шелковые ресницы*» – «*вії чорнії*».

Результати герменевтичного вивчення тексту оригіналу та його перекладу М. Старицьким виявляють особливості особистості перекладача та перебіг його комунікативної поведінки, що описується через конативні стратегії. Ці особливості полягають у глибокій націленості перекладача на читача перекладу, прагнення збільшити приємне емоційне забарвлення тексту, виділити конкретно-образні фрагменти для породження уяви та яскравих уявлень адресата, створити комунікативний вплив, породжуючи естетичні реакції читача.

Проаналізуємо уривок В. Сосюри. В аналізованому фрагменті, порівняно з попереднім, часто трапляється прийменник «у», що створює ефекти пом'якшення, мелодійності, співучості, а, відтак, легшого сприйняття. Знаменним є заміна авторського «*верхи Кавказа осенит*» на «*огорне скелі і шпилі*», що кваліфікується як суттєвий відступ від оригіналу, бо для М. Лермонтова Кавказ – не просто гірська місцевість, а частина його долі, зрештою, де й завершилося його життя. Слід відзначити, сумніший тон перекладу, порівняно з оригіналом. Так, замість «*порхнет во мраке веселей*» зустрічаємо «*полине в темряві німій*». В оригіналі смислове навантаження цієї фрази дає надію на оптимістичне майбутнє, однак в тексті перекладу німа темрява не віщує нічого доброго.

Наприкінці фрагмента В. Сосюра вилучає підмет «я», який є психологічним підметом в оригіналі. Цим автор, на нашу думку, хоче наголосити на вилученні себе як посередника комунікації між автором та читачем, а також передати потенційному адресату повноцінне світобачення автора. Загалом, порівнюючи переклади М. Старицького та В. Сосюри, можна побачити більше прагнення останнього стати на позицію автора, при цьому добираючи адекватні засоби для впливу на потенційного читача.

Висновки

Герменевтичного методу для опису концептуальної моделі продуктивного білінгвізму перекладача переконує в доцільності герменевтичного підходу до вивчення перекладацької діяльності, особистості перекладача через його продукти діяльності – тексти.

Застосування психографологічного методу аналізу письмового тексту, герменевтичного методу вивчення текстів оригіналу та перекладу свідчить про величезний потенціал методу інтерпретації тексту як шляху пізнання особистості та її діяльності у контексті перекладу. Застосування герменевтичного підходу дозволило виділити та описати особливості перебігу усіх перекладацьких стратегій – особистісних, когнітивно-лінгвістичних та конативних.

Література

References

1. Bochner, A. P. (1985). Perspectives on injury: representation, conversation and reflection. *Handbook of Interpersonal Communication*, 27–58.
2. Dotsenko, E. L. (2004). *Psiholohiya manipulyatsii: phenomeny, mehanizmy i zashchita* [Psychology manipulation: phenomena, mechanisms and protection]. St.-Petersburg: Rech.
3. Vygotskyi, L. S. (2001). *Myshlenie i rech'* [Thinking and speech]. Moscow: Labirint.
4. Gladushina, R. M. (2004). *Dosyagnennya smislovoi totozhnosti svitospriymannya u perekladah virsha «If» R. Kiplinga ukraiinskou movou* [Achieving semantic identity worldview in the translation of the poem «If» R.Kiplin Ukrainian language]. *Philologichni Studii*, 1, 23 – 29.
5. Karpenko, Z. S. (2003). *Ontopsyhologichni zasady konstruuivannya efektyvnogo etnokulturnogo naratyvu* [Ontopsyhological principles of designing effective ethno-cultural narrative]. *Psychologichni Perspektyvy*, 4, 128–123.
6. Karpenko, Z. S. (1997). *Aksiopsychologiya osobystosti* [Aksiopsychology of personlity]. Kyiv: TOV Mizhnarodna Finansova Agentsiya.

7. Leontyev, A. A. (2005). *Osnovy Psiholingvistiki* [Fundamentals of psycholinguistics]. Moscow: Smysl.
8. Lotman, Yu. (2004). *Semiosfera* [Semiosphere]. St. Peterburg: Iskystvo-SPb., 2004.
9. Riker, P. (1995). *Germenevtyka. Etyka. Politika*. [Hermeneutics. Ethics. Politics]. Moscow: Academia.
10. Riker, P. (1995). *Konflikt interpretatsyi: Ocherki o germenevtike* [The conflict of interpretations: Essays on hermeneutics]. Moscow: Medium.
11. Chepeleva, N. V. (1999). Aktualnye problemy germenevtiki v kontekste psihoterapii [Updating problems of hermeneutics in the context of psychotherapy]. *Bulletin of Kharkiv State University*, 439, 297–301.

Христина Шишкіна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
christie.1121987@gmail.com

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПРОЯВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ

Received March, 26, 2014; Revised March, 28, 2014; Accepted April, 18, 2014

Анотація. На сучасному етапі розвитку психолінгвістики, яка шукає розв'язання дедалі складніших проблем особистості та соціуму, виникає потреба в дослідженні соціально-психологічної зрілості особистості. У процесі аналізу основних напрямів дослідження виникає потреба у вивченні інформаційної позиції, що проявляється в соціально-психологічній зрілості студентів із погляду зору психолінгвістики. Основним джерелом її формування є система життєвих цінностей, професійний і життєвий досвід, світогляд особистості, набуті знання, уміння, навички стосовно інформації. У здійсненні людиною власних внутрішніх потенцій в особистісному, соціальному та професійному планах інформаційна позиція слугує основоположним чинником. Результати теоретичного та емпіричного дослідження особливостей психолінгвістичних проявів інформаційної позиції студентів викладено у статті. Здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення інформаційної позиції відповідно до видів соціально-психологічної зрілості студентів.

Ключові слова: *особистість, інформаційна позиція, соціально-психологічна зрілість, особистісна, міжособистісна, суспільна адекватність.*

Shyshkina, Khrystyna. Psycholinguistic Manifestations of Students' Information Stance As to the Types of Social and Psychological Maturity.

Abstract. The current stage of development of psycholinguistics, which seeks the solution to the increasingly complex problems of the individual and society, requires the study of social and psychological maturity of the individual. In an analysis of the main areas of research are needed to study information stance, which is manifested in the social and psychological maturity of the students, in terms of psycholinguistics. The main source of its formation is argued a system of values, professional and life experience, personality philosophy, acquired knowledge, skills concerning information. In carrying out her own internal human potential in personal, social and professional spheres, information stance serves as a fundamental factor. The results of theoretical and empirical research of psycholinguistic features of students' information stance are highlighted in the article. Theoretical